

**Kitap İncelemesi: Otizm Spektrum
Bozukluğu Olan Çocuklar İçin Kanıt
Temelli Uygulamalar Ve Müdahaleler**

Turkish Journal of Special Education
Research and Practice
2019, Volume 1, Number 1, p 86–92
<https://dergipark.org.tr/trsped>
DOI: 10.37233/TRSPED.2019.0105

**Book Review: Evidence Based Practices
and Treatments for Children with Autism**

Article History:
Received 20 March 2019
Revised 29 December 2019
Accepted 30 December 2019
Available online 30 December 2019

Emrah Gülboy ¹

Kaynak:

Reichow, B., Doehring, P., Cicchetti, D. V., & Volkmar, F. R. (Eds.). (2011). *Otizm spektrum bozukluğu olan çocuklar için kanıt temelli uygulamalar ve müdahaleler*. New York, NY: Springer. <https://doi.org/10.1007/978-1-4419-6975-0>

Reference:

Reichow, B., Doehring, P., Cicchetti, D. V., & Volkmar, F. R. (Eds.). (2011). *Evidence-based practices and treatments for children with autism*. New York, NY: Springer. <https://doi.org/10.1007/978-1-4419-6975-0>

Otizm spektrum bozukluğu (OSB) alanındaki ilk çalışmalardan günümüze değin OSB olan bireyler için etkili eğitim, müdahale ve terapi hizmetlerinin ortaya konması amacıyla bu bireylerin eğitiminden ve bakımından sorumlu kişiler yoğun çaba sarf etmektedirler (Yücesoy-Özkan, 2016). Özellikle son yıllarda OSB'nin yaygınlığında meydana gelen artış ile birlikte (Christensen vd., 2016) etkili uygulamaların belirlenmesine ilişkin talep artış göstermiştir. Bilim insanları da artan talebi karşılamak amacıyla yoğun çalışmalar yürütmekte ve bu bireylerin eğitiminden ve bakımından sorumlu olan kişilere etkili uygulamaları kullanabilmeleri konusunda rehberlik etmesi için makaleler ve kitaplar yayınlamaktadırlar. Bu çalışmada da OSB alanına önemli katkılar sunan kitaplardan birisi olan, Reichow, Doehring, Cicchetti ve Volkmar'ın editörlüğünde 28 yazarın katkılarıyla hazırlanan "*Evidence Based Practices and Treatments for Children with Autism*" incelenmiştir. Kitap, 2011 yılında Springer Science+Business Media tarafından basılmıştır. Kitap, OSB alanında kanıta dayalı uygulamaların (KDU) kavramsal olarak ve uygulama bağlamında gelişimini ayrıntılı olarak ele almaktadır. Kitap, giriş, müdahale derlemeleri ve araştırmadan uygulamaya olmak üzere üç kısım ve 14 bölüm olmak üzere toplam 408 sayfadan oluşmaktadır.

¹ Anadolu Üniversitesi, Engelliler Araştırma Enstitüsü, Eskişehir, Türkiye.

Sorumlu Yazar:

Araş. Gör. Emrah Gülboy, Anadolu Üniversitesi, Engelliler Araştırma Enstitüsü, Eskişehir, Türkiye.
E-posta: emrahgulboy@anadolu.edu.tr

Kitabın üç bölümden oluşan birinci kısmında, OSB'nin tarihçesi, bu alanda çıkarılan yasalar, KDU kavramının ne olduğu ve farklı disiplin alanlarındaki kullanımı, KDU'ların belirlenmesinde kullanılan yönerge örneği ve KDU'ların belirlenmesi sürecinde güvenilirlik hesaplamalarına ilişkin bilgilere yer verilmiştir. Birinci bölümde, OSB'nin 1940'lı yıllardan günümüze değin tarihsel gelişimi ve yasal düzenlemeler hakkında bilgi sunulmuştur. OSB'ye yönelik çalışmaların tarihçesinin çok eski yıllara dayanmadığı, bu alandaki ilk çalışmanın Kanner (1943) tarafından yapıldığı ve zaman içerisinde OSB alanında yapılan çalışma sayısının artış gösterdiği, yeni yüzyılla (2000'li yıllar) birlikte çalışmaların KDU bakış açısıyla ele alınmaya başlandığı ifade edilmiştir. KDU'nun farklı disiplin alanlarındaki (tıp ve sosyal bilimler) gelişimi, bu alanlardaki kullanımı, disiplin alanlarına göre değişen tanımı, OSB alanında KDU'ların belirlenmesine yönelik faaliyet gösteren kuruluşlar ve bu kuruluşların yayınladığı raporlar hakkında bilgi sunulmuştur. KDU kavramının ilk olarak 1970'li yıllarda sağlık alanında gerçekleştirilen uygulamalarda kullanılmaya başlandığı, 1990'lı yıllarda ise eğitim ve psikoloji alanında KDU'ların belirlenmesine yönelik çalışmaların yürütüldüğü ve OSB alanında KDU'ların belirlenmesine yönelik çalışmaların ise eğitim ve psikoloji alanından etkilendiği belirtilmiştir. OSB olan bireyler için KDU'ların belirlenmesi bağlamında, Amerikan Ulusal Otizm Merkezi (National Autism Center), Amerikan Ulusal Araştırma Konseyi (National Research Council) ve İskoç Üniversiteler arası Yönerge Ağı (Scottish Intercollegiate Guidelines Network) gibi kuruluşların yürüttüğü çalışmalar açıklanmıştır.

İkinci bölümde, Reichow ve meslektaşları (2008) tarafından, OSB olan bireyler için KDU'ları belirlemek amacıyla geliştirilmiş olan değerlendirme sistemi hakkında bilgi verilmiştir. Değerlendirme sistemi, araştırmaların niteliğini değerlendirme amacıyla kullanılan yönerge, araştırma raporlarının güçlülüğünü değerlendirmede kullanılacak ilkeler ve bir uygulamanın KDU olması için gerekli ölçütlerden oluşmaktadır. Değerlendirme sisteminde, bir uygulamanın etkililiğini belirlemede hem grup deneysel araştırmalardan hem de tek-denekli deneysel araştırmalardan yararlanılmaktadır. Değerlendirme sistemi içerisinde, OSB alanında KDU'ların belirlenmesi sürecinde, grup deneysel ve tek-denekli deneysel araştırmaların kalitelerinin değerlendirilmesi için birincil ve ikincil niteliksel göstergeler, bu göstergelerin işlevsel tanımları, değerlendirme ölçütleri ve gözden geçirilen uygulamaların kanıta dayalı olup olmadığını hesaplamak üzere kullanılacak formüller yer almaktadır. Birincil niteliksel göstergelerde, araştırmaların geçerliğini inceleyen özelliklere, ikinci niteliksel göstergelerde ise araştırmaların metodolojik özelliklerini inceleyen göstergelere yer verilmiştir. Bu değerlendirme sisteminde yalnızca odaklanmış uygulamaların etkililiğinin değerlendirilebileceği belirtilmiştir.

Üçüncü bölümde ise OSB alanında kullanılan KDU'ları belirlemeye yönelik geliştirilmiş değerlendirme sistemleri kullanılarak yapılan analizlerin güvenilirliğini ve doğruluğunu test etmek amacıyla gözlemciler arası güvenilirlik hesaplamasında kullanılan "kappa katsayısının" ne olduğu, hesaplamasının nasıl yapılacağı ve nasıl yorumlanacağı hakkında bilgi sunulmuştur. Kappa katsayısı, iki değerlendirici arasındaki uyumu ölçmek amacıyla kullanılan bir hesaplama sistemi olarak tanımlanmıştır. Kappa, 0 ile 1 arasında değer alabilmektedir. Kappa değerini yorumlamak için araştırmacılar farklı değer aralıkları belirlemişlerdir. Örneğin, Fleiss (1981) ve Fleiss ve diğerleri (2003) çalışmalarında, .40'dan küçük kappa katsayısının düşük uyumu, .40-.74 arası kappa katsayısının orta düzey uyumu ve .75'ten büyük kappa katsayısının ise mükemmel uyumu gösterdiğini ifade etmişlerdir. Cicchetti ve Sparrow (1981) ve Cicchetti (1994) çalışmalarında, .40'dan küçük kappa katsayısının kötü uyumu, .40-.59 arası kappa

katsayısının düşük düzey uyumu, .60-.74 arası kappa katsayısının iyi düzey uyumu ve .75'ten büyük kappa katsayısının ise mükemmel uyumu gösterdiğini ifade etmişlerdir.

Kitabın yedi bölümden oluşan ikinci kısmında, OSB olan bireylere ilişkin davranış, iletişim, sosyal beceri ve sosyal farkındalık, bilişsel-davranışsal terapi, psikofarmakoloji, duyuusal bozukluklar, diyetler ve alternatif terapiler hakkında bilgi verilmiş ve bu alanlarda yapılan araştırmalara ilişkin bulgular paylaşılmıştır. Dördüncü bölümde, davranış arttırma ve azaltmada kullanılan KDU'lardan olan işlevsel davranışsal değerlendirme, işlevsel davranışsal analiz, kısa deneysel analiz, işlevsel iletişim öğretimi, izler olmayan pekiştirme (*noncontingent reinforcement*), davranışsal ivme ve uyku problemlerine yönelik müdahaleler hakkında bilgiler sunulmuştur. Ayrıca, bu bölümde, davranış arttırma ve azaltma amacıyla kullanılan bu yöntemlerin etkililiğini incelemek amacıyla gerçekleştirilmiş araştırmaların bulgularına ilişkin veriler paylaşılmıştır. Bu KDU'ları kullanırken veriye dayalı karar verme, öğrenci özelliklerine ve sosyal bağlamın özelliklerine dikkat edilmesi gerektiği üzerinde durulmuştur.

Beşinci bölümde, OSB olan bireylere iletişim becerilerinin kazandırılmasında kullanılan KDU'lar hakkında bilgi verilmiş ve bu alanda yapılan araştırmalara ilişkin bulgular paylaşılmıştır. İletişim becerilerinin kazandırılmasına yönelik çalışmalar, dil öncesi iletişim, erken dil edinimi ve temel-gelişmiş dil edinimi olmak üzere üç evrede ele alınmış ve bu evrelerin özelliklerine ilişkin bilgiler sunulmuştur. Her bir evredeki iletişimsel becerileri kazandırmak amacıyla kullanılan KDU'lara örnekler verilmiş ve araştırma bulguları paylaşılmıştır. Dil öncesi iletişim evresinde kullanılan uygulamalara örnek olarak ayırık denemelerle öğretim, ortak dikkat eğitimi, sözcüklerden fazlası (*more than words*), doğal bağlama dayalı dil öğretimi (*milliue teaching*) ve resim değiş-tokuşuna dayalı iletişim sistemi (*Picture Exchange Communications System*) verilmiştir. Erken dil edinimi evresinde kullanılan uygulamalara örnek olarak sözel davranış, işlevsel iletişim öğretimi, alternatif ve destekleyici iletişim sistemleri verilmiştir. Temel-gelişmiş dil edinimi evresinde kullanılan uygulamalara örnek olarak ise Teach me language, ILAUGH, replik silikleştirme, sosyal öykü ve video model verilmiştir.

Altıncı bölümde, OSB olan bireylere sosyal farkındalık ve sosyal beceri kazandırmada kullanılan ortak dikkat, taklit, akran öğretimi, sosyal beceri grupları ve sosyal öykü uygulamaları hakkında bilgi verilmiş ve bu uygulamalara ilişkin araştırma bulguları paylaşılmıştır. Araştırma bulguları, OSB olan bireylere ortak dikkat becerilerinin kazandırılmasında pek çok davranışçı müdahalenin etkili olduğunu ortaya koyarken taklit becerilerinin öğretiminde canlı model ve video model uygulamalarının ön plana çıkarmaktadır. OSB olan bireylere sosyal becerilerin kazandırılmasında kullanılan uygulamalardan birisi de akran öğretimidir. Akran öğretiminde, akran model, akran ağları, akran başlatmalı öğretim ve temel tepki öğretimi gibi uygulamalardan ve bu uygulamalara ilişkin araştırma bulgularından bahsedilmiştir. OSB olan bireylere sosyal beceri ve sosyal farkındalık becerilerinin kazandırılmasında kullanılan diğer uygulamalar ise sosyal öykü ve sosyal beceri guruplarıdır. Sosyal öyküler, bireylerin karmaşık ve zor durumları anlamalarını kolaylaştırmak amacıyla belirli kuralları göz önünde bulundurarak yazılmış kısa öyküler olarak tanımlanırken sosyal beceri grupları ise bireylerin sosyal olarak daha aktif olmalarını sağlamak amacıyla gerekli becerilerin (örn., başkalarının duygularını ve iletişim niyetini anlama, yorumlama ve iletişim sırasında uygun beden duruşu gösterme) öğretimini kapsayan uygulamalar olarak tanımlanmıştır. Bu becerilerin kazandırılmasında kullanılan zihin kuramı, LEGO terapi ve bilişsel-davranışsal terapiye ilişkin bilgi verilmiş ve bu uygulamalara yönelik araştırma bulguları paylaşılmıştır.

Yedinci bölümde, yüksek işlevli OSB olan bireylere yönelik bilişsel-davranışsal terapi hakkında bilgi verilmiş, araştırma bulguları paylaşılmış ve uygulamanın kullanımına yönelik öneriler sunulmuştur. OSB olan bireylerde psikolojik sorunlar, yoğun davranış problemleri ve sosyal beceri yetersizlikleri çok sık rastlanan durumlardır. Bilişsel-davranışsal terapiye ilişkin araştırma bulguları, bu terapinin OSB olan bireylerin yaşadıkları sorunların çözümlenmesinde etkili uygulamalardan birisi olduğunu ortaya koymaktadır. Ayrıca bilişsel-davranışsal terapi kullanılırken uygun amaç seçimi, kalıcılık ve genellemenin planlanması, bilişsel gelişimi kolaylaştıracak uygun yöntemlerin seçimi ve etkili pekiştiricilerin belirlenmesi gibi hususlara dikkat edilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

Sekizinci bölümde, OSB olan bireylerde çok sık rastlanan hiperaktivite, dürtüsellik, yineleyici davranışlar, kendine zarar verme, öfke nöbeti ve saldırganlık gibi problem davranışlara yönelik psikofarmakolojik uygulamalar hakkında bilgi sunulmuştur. OSB olan bireylerde hiperaktivite tedavisinde, "Methylphenidate ve Guanfacine", tekrarlayıcı davranışlar için "Fluoxetine ve Citalopram", problem davranışlar içinse "Clozapine, Risperidone, Quetiapine, Ziprasidone, Olanzapine ve Aripiprazole" gibi ilaçların kullanıldığı belirtilmiştir. Bu ilaçlar kullanılarak yürütülmüş çalışmalara ilişkin araştırma bulguları paylaşılmıştır. Araştırma bulguları, bu ilaçların OSB olan çocukların hiperaktivite, tekrarlayıcı ve problem davranışları üzerinde etkili olduğunu göstermektedir. Özellikle, Risperidone adlı ilacın çocuklarda öfke nöbetleri, saldırganlık ve kendine zarar verme tedavisinde etkili bir ilaç olduğu görülmektedir. Araştırmalardan elde edilen bulgular cesaret verici olsa da bu ilaçların etkililiğini ortaya koyan daha fazla sayıda çalışmaya gereksinim duyulduğu ifade edilmiştir.

Dokuzuncu bölümde, OSB olan bireylerde duyuşal işlev bozukluklarına müdahalede kullanılan duyu bütünleme terapileri hakkında bilgi verilmiş ve araştırma bulguları paylaşılmıştır. Kendini uyarıcı davranışlar, normal seviyedeki işitsel uyaranların varlığından kaçınma davranışları, duyuşal uyaran arama davranışları (döndürme, çevirme vb.) ya da çevresel uyaranlara yanıt vermeme gibi davranışlar duyuşal işlev bozuklukları olarak tanımlanmıştır. Kendini uyarıcı davranışların azaltılması, dikkat ve etkinlikle ilgilenme davranışının artırılması, duyuşal olarak itici uyaranları tolere edebilme konularında araştırmalar yürütülmüş olmasına karşın duyu bütünleme terapilerinin etkililiğinin tam olarak ortaya konulmadığı ifade edilmiştir. Duyu bütünleme terapileri, vücut, kafa masajı ya da dokunma terapisi uygulamalarını içeren *dokunma hissine dayalı terapiler*, bireylerin iç algısını ağırlık, sıkıştırma hissi yaratarak sağlamayı hedefleyen *ağırlık yelekleri terapisi*, işitsel uyaranların davranışlar üzerindeki etkilerinin incelenmesini hedefleyen *işitsel uyaranlara dayalı terapiler* ve Wilbarger Protokolü, terapi topu ve duyuşal diyet gibi uygulamaların yer aldığı *diğer terapiler* olmak üzere dört grupta incelenmiştir.

Onuncu bölümde, OSB olan bireylerde kullanılan diyetler, destekleyici ve alternatif terapilerle ilgili bilgi verilmiş ve bu uygulamalara ilişkin araştırma bulguları paylaşılmıştır. Destekleyici ve alternatif terapilerin, OSB'ye eşlik eden sorunlara (mide-bağırsa sorunları, uyku sorunları vb.) yönelik bir tedavi seçeneği olmasına karşın bu terapilerin OSB'ye yönelik tedavi edici uygulamalar arasında en fazla tartışma yaratan uygulamalar içinde yer aldığı ve henüz etkililiğinin kanıtlanmadığı belirtilmiştir. Destekleyici ve alternatif terapiler, sekretin tedavisi, oksitosin tedavisi, tahıldan arındırılmış diyetler, Gluten-Casein diyeti gibi uygulamaları içeren *biyolojik temelli terapiler*, beslenme ve mide-bağırsak sorunlarına ilişkin semptomları azaltmada kullanılan *vitamin ve diğer destek terapileri*, bağışıklık sistemini güçlendirmeye yönelik *bağışıklık sistemi terapileri*, vücudun ağır metallere arındırılmasını ve beyne daha fazla

oksijen yollanarak beyindeki kapalı bölümlerin aktive edilmesini hedefleyen *arındırma ve hiperbarik oksijen terapisi*, masaj ve beynin belirli bölgelerini uyarmayı hedefleyen *yönlendirici ve vücut temelli terapiler*, yoga, meditasyon ve müzik yoluyla vücudun dengesini sağlamayı hedefleyen *akıl-vücut temelli terapiler* ve evrenden gelen enerjinin vücut ve düşünce sistemini düzenlemesine yönelik kullanılan *enerji yönetme terapileri* olmak üzere yedi grupta incelenmiştir.

Kitabın dört bölümden oluşan üçüncü kısmında, OSB alanındaki KDU'ların uygulamaya yansımalarına ilişkin bilgi sunulmuş ve araştırma bulguları paylaşılmıştır. On birinci bölümde, OSB alanında KDU'larda uyumsal davranışların rolü açıklanmıştır. Bu bölümde uyumsal davranışların ne olduğu, bireyin yaşamını işlevsel hale dönüştürmedeki rolü, yaşla ve OSB'nin semptomlarıyla olan ilişkisi üzerinde durulmuştur. Uyumsal davranışların kazandırılmasında kendini yönetme, pekiştirme ve uyarıcı kontrolü gibi davranışsal müdahalelerin başarılı olduğu belirtilmiştir. Uyumsal davranışların OSB olan bireyler için oluşturulan müdahale planlarının en önemli parçası olduğu ifade edilmiş ve uyumsal davranışların değerlendirilmesinde kullanılan Vineland Uyumsal Davranış Ölçeği (Sparrow, Balla ve Cicchetti, 1984) tanıtılmıştır. Bölümün sonunda ek olarak Vineland II Uyumsal Davranış Ölçeği Formu sunulmuştur.

On ikinci bölümde, OSB alanında çalışan öğretmenlerin KDU'ları etkin bir biçimde kullanabilmeleri için hizmet öncesi ve hizmet içi eğitimlerde dikkat edilmesi gereken hususlar üzerinde durulmuştur. Hiçbir Çocuk Geride Kalmasın Yasası (2001) ile birlikte KDU'ların yetersizliği olan çocukların eğitiminde kullanılma zorunluluğu getirildiği belirtilmiş ve yasaya dayalı olarak eğitimin daha nitelikli hale dönüştürülebilmesi için hem genel eğitim öğretmenlerinin hem de özel eğitim öğretmenlerinin hizmet öncesi ve hizmet içi eğitimlerle KDU'ların kullanımı konusunda yetkinliklerinin artırılması gerektiği ifade edilmiştir. Araştırma bulguları, hizmet öncesi dönemde genel eğitim öğretmen adaylarının sınıflarındaki OSB'li öğrencilerle çalışma konusunda temel bilgi gereksinimleri olduğunu, özel eğitim öğretmen adaylarının ise bu öğrenciler için uygun öğretim kararları alma konusunda daha bilimsel temelli bilgi ve becerilere ihtiyaç duyduklarını ortaya koymaktadır. Hizmet öncesi eğitimin daha nitelikli hale dönüştürülebilmesi için programlara yeni derslerin eklenmesi, uygulamalı ders sayısının ve öğretmenlik deneyimi ders saatinin artırılması gerektiği vurgulanmıştır. Öğretmenlerin mesleki gelişimlerini yaşam boyu sürdürebilmeleri için hizmet içi eğitimlerin önemine değinilmiş ve bu eğitimlerin tüm bölgelere ulaştırılması, eğitimlerin içeriklerinin gereksinimleri karşılar düzeyde olması ve uygulamaya dayalı olması gerektiği konusunda önerilerde bulunulmuştur. Ayrıca, KDU'ların kullanımının iyi bir eğitimi ve farklı disiplinlerden uzmanların yer aldığı bir ekip çalışmasını gerektirdiği belirtilmiştir.

On üçüncü bölümde, bir devlet okulu programı olan Delaware Otizm Programı (DAP) tanıtılmış ve programda kullanılan KDU'ların belirlenme sürecine ilişkin açıklamalara yer verilmiştir. DAP'ın, uygulamalı davranış analizine ve resim değiş-tokuş sistemine (PECS) dayalı bir program olduğu, programda 400 personelin hizmet verdiği ve 700'e yakın öğrencinin programdan yararlandığı belirtilmiştir. DAP'ta kullanılan KDU'lardan birisi olan PECS'e ilişkin yürütülen sistematik derleme süreci anlatılmış ve KDU ile en iyi uygulamalar (best practices) arasındaki farkların neler olduğu açıklanmıştır. DAP bünyesinde hizmet veren personelin mesleki gelişimlerini desteklemek amacıyla oluşturulan eğitim programları hakkında bilgi sunulmuştur. DAP programlarındaki mesleki eğitim programlarının temel amacının hizmet sunan personeli akademik okur-yazar ve bilgili bir araştırma tüketicisi haline dönüştürmek olduğu ifade edilmiştir. Ayrıca, DAP'a özgü olan eyalet çapındaki eğitim ve denetim mekanizmaları kısaca açıklanmıştır.

On dördüncü bölümde OSB alanında KDU kavramının şimdiki durumu ve gelecekte ne yöne evirilebileceği hakkında bilgi sunulmuştur. OSB yaygınlığının her geçen yıl arttığı ve buna paralel olarak araştırma sayısında da bir artış olduğu belirtilmiştir. Kitabın ikinci kısmında yer alan iletişim, sosyal beceri, psikofarmakoloji alanlarındaki çalışmaların genel bir özeti yapılmıştır. Kapsamlı ve odaklanmış uygulamalara ilişkin örnekler sunulmuş ve araştırma bulguları paylaşılmıştır. Araştırma ve uygulama arasında bir boşluk olduğu, bu sorunun üstesinden gelebilmek için araştırmacıların alanın gereksinimlerini iyi analiz etmeleri gerektiği, bu analizlere dayalı olarak deneysel ve niteliksel açıdan güçlü araştırmalar planlayıp yayın sürecinde uygulamacıların anlayabileceği bir açıklıkta yazmaları ve herkesin erişimine açık hale getirmeleri gerektiği vurgulanmıştır. Son olarak, çocuklar ve bebeklerdeki duyuşal bozukluklara müdahalede etkili uygulamaların belirlenmesi, bu alandaki grup deneysel araştırma sayısının artırılması ve KDU'ların okullarda kullanımının yaygınlaştırılması konularında öneriler sunulmuştur.

OSB tanısı alan birey sayısı ve bu alandaki araştırma sayısı her geçen gün artış göstermesine karşın OSB alanında henüz aydınlatılmamış pek çok konu varlığını sürdürmektedir (Johnson, Fleury, Ford, Rudolph ve Young, 2018). OSB tanısı alan birey sayısındaki artışa paralel olarak bu alandaki uygulamalar da çeşitlilik göstermektedir. Bu çeşitlilik, alanda çalışan uzmanların ve ailelerinin doğru uygulamaları seçme konusunda güçlük yaşamasına yol açmakta ve bu durum kimi zaman çocuğun, ailenin ya da uzmanın olumsuz deneyimler yaşamasına neden olmaktadır (Yücesoy-Özkan, 2016). Yaşanabilecek olumsuzlukların ortadan kaldırılabilmesi için OSB alanında KDU'ların belirlenmesi ve bu uygulamaların hem sınıfta öğretmenler tarafından hem de evde aileler tarafından kullanılması gerekmektedir (Rakap, 2017). OSB alanında çalışan bilim insanları KDU'ları belirleme, geliştirme ve yaygınlaştırma görevine sahipken öğretmenler ve bu alanda çalışan diğer uzmanlar ise bu uygulamaları seçme ve kullanmakla yükümlüdürler (Kretlow ve Blatz, 2011).

KDU'ların belirlenmesi ve yaygınlaştırılması amacıyla geniş bir araştırmacı grubu tarafından kaleme alınan bu kitap, OSB alanında KDU kavramının anlaşılması, KDU'ların belirlenmesi ve uygulama ortamlarında kullanımının sağlanması amacıyla hem araştırmacılara hem de uygulamacılara katkı sağlayacaktır. Kitap, son yıllarda KDU'lara verilen önemin ve OSB alanında KDU'ların kullanılmasına ilişkin kanaatin her geçen gün arttığı Türkiye'de yürütülen çalışmalarda ve uygulamalardaki eksikliklerin anlaşılıp düzeltilmesine, aynı zamanda da araştırma-uygulama arasındaki boşluğun kapatılmasına katkı sağlayabilecek temel kaynaklardanır.

Kaynakça

- Christensen, D., Baio, J., Braun, K., Bilder, D., Charles, J., Constatnino, J. N., et al. (2016). Prevalence and characteristics of autism spectrum disorder among children aged 8 years — autism and developmental disabilities monitoring network, 11 sites, United States, 2012. *MMWR Surveillance Summaries*, 65(3), 1–23. <https://doi.org/10.15585/mmwr.ss6503a1>.
- Cicchetti, D. V. (1994). Guidelines, criteria, and rules of thumb for evaluating normed and standardized assessment instruments in psychology. *Psychological Assessment*, 6, 284–290.
- Cicchetti, D. V., & Sparrow, S. S. (1981). Developing criteria for establishing interrater reliability of specific items: Applications to assessment of adaptive behavior. *American Journal of Mental Deficiency*, 86, 127–137.

- Fleiss, J. L. (1981). *Statistical methods for rates and proportions* (2nd ed.). New York, NY: Wiley.
- Fleiss, J. L., Levin, B., & Paik, M. C. (2003). *Statistical methods for rates and proportions* (3rd ed.). New York, NY: Wiley.
- Johnson, L. D., Fleury, V., Ford, A., Rudolph, B., & Young, K. (2018). Translating evidence-based practices to usable interventions for young children with autism. *Journal of Early Intervention, 40*, 158-176. <https://doi.org/10.1177/1053815117748410>
- Kretlow, A. G., & Blatz, S. L. (2011). The ABCs of evidence-based practice for teachers. *Teaching Exceptional Children, 43*, 8-19. <https://doi.org/10.1177/004005991104300501>
- Kanner, L. (1943). Autistic disturbances of affective contact. *The Nervous Child, 2*, 217-250.
- No Child Left Behind Act of 2001, Pub. L. No. 107-110, § 115, Stat. 1425 (2002).
- Rakap, S. (Ed.). (2017). *Türkiye’de otizm spektrum bozukluğu ve özel eğitim*. İstanbul: Tohum Otizm Vakfı.
- Reichow, B. (2011). Development, procedures, and application of the evaluative method for determining evidence-based practices in autism. B. Reichow, P. Doehring, D. V. Cicchetti, & F. R. Volkmar (Ed.), *Evidence based practices and treatments for children with autism* içinde (s. 25-92). New York, NY: Springer. <https://doi.org/10.1007/978-1-4419-6975-0>
- Reichow, B., Volkmar, F. R., & Cicchetti, D. V. (2008). Development of an evaluative method for determining the strength of research evidence in autism. *Journal of Autism and Developmental Disorders, 38*, 1311-1319. <https://doi.org/10.1007/s10803-007-0517-7>
- Sparrow, S. S., Balla, D. A., & Cicchetti, D. V. (1984). Vineland Adaptive Behavior Scales (Survey Form). Circle Pines, MN: American Guidance Service.
- Yücesoy-Özkan, Ş. (2016). Otizm spektrum bozukluğu olan bireyler için bilimsel dayanaklı uygulamalar. A. Cavkaytar (Ed.), *Otizm spektrum bozukluğu* içinde (s. 145-157). Ankara: Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü.